

ГЕРБ губи ролята си на първа политическа сила

Избледнява вярата в обещанията на крайния либерализъм, че неравенството ще допринесе за благополучието на групите със средни и по-ниски доходи

ГЕРБ и БСП вече са с разменени позиции в челото на временната електорална класация. Това е основната новина от ноемврийското национално представително изследване на Агенция „АФИС“. Симптоми, че рано или късно това ще се случи се наблюдават от средата на тази година, откогато стартира по-рязко тенденцията към отлив на доверие в правителството и управляващото мнозинство. Пряко или косвено процесът се подпомагаше и продължава да се подхранва както от периодичните скандали и корупционни разкрития, така и от бурните разправии между управляващите коалиционни партньори. С това обаче не се изчерпват факторите на влияние върху развитието на политическата драма в навечерието на предстоящата изборна година.

През ноември видимо нараства усещането за политическо напрежение. Признаците са следните:

1. 66% от населението оценяват политическата обстановка като „напрегната“, а на обратното мнение, че е „спокойна“, са едва 16%. През септември далеч по-малък дял – 50%, изразяваха мнение, че ситуацията е напрегната, докато 19% преценяваха, че тя е спокойна.

Как оценявате политическата обстановка в страната?

	Септември '18	Ноември '18
Като спокойна.....	18,5%.....	16,4%
Като напрегната	50,2%.....	66,3%
Като неопределена.....	31,3%.....	17,3%

2. Що се отнася до личното желание на избирателите, дали статуквото да бъде променено или запазено, данните показват, че оставките на трима министри в началото на септември не освежиха облика на управляващата гарнитура. С 5% нараства предпочитанието да бъдат сменени някои министри. (През септември кабинетен ремонт желаеха 23.5%, а през ноември – 28.1%). Само 19% желаят правителството да се запази в сегашния си вид. Други 7% искат още по-голяма промяна – ново правителство в рамките на този парламент. А 36% желаят нови избори и нов състав на Народното събрание.

Ерозията на симпатиите обхваща и привържениците на управляващите партии. 44% от избирателите на ГЕРБ искат смяна на някои министри. За сравнение,

доверяващите на цялата гарнитура не са много повече – 47%. Разколебана е и подкрепата на електорите от коалицията „Патриотичен фронт“. 38% искат нови лица в кабинета и само 18% не желаят никакви промени.

3. Доверието към най-важните институции остава ниско – по-ниско, отколкото на тези с ограничени пълномощия. 18% възлагат доверие на Народното събрание, което бележи спад с 5% спрямо септември; 27% доверяват на правителството, което е с 4% по-ниско от предния месец. Институциите на съответните местни власти традиционно се радват на по-голямо доверие от централната, но и при тях се забелязва спад от 43 до 39%. (Той е обясним с подранилата подготовка за местните избори през есента на 2019 г.). С позитивен рейтинг на доверие разполагат само президентът, омбудсманът и Европейският съюз. Към тях доверието надхвърля недоверието.

Споменатото нарастване на желанието за смяна на някои министри поне отчасти се дължи на популярното изявление на вицепремиера Валери Симеонов по адрес на майките на деца с увреждания. Помолени да охарактеризират тези разсъждения, над две трети от избирателите (67%) ги оценяват като неверни и груби, докато само 10.3% ги оценяват по начина, по който са били замислени от автора – като откровени (верни, макар и груби). Само 12% възприемат последвалото (по настояване на коалиционните партньори) извинение на г-н Симеонов като искрено. Още по-голямо мнозинство (71%) желае той да подаде незабавно оставка от заемания правителствен пост. Само 11% са на обратното мнение, сред тях главно привържениците на управляващите партии.

В каква посока се променя равнището на корупцията в страната?

Намалява.....	10,1%
Нараства.....	55,5%
Запазва се на същото ниво.....	30,4%
Без мнение.....	4,0%

4. Спадът на доверието към управляващите е свързан с редица фактори и събития - Корупционните скандали, непопулярните реформи в здравното обслужване, предложени за обсъждане през септември, както и постоянната корозия на единството между народ и избраници. Последното е неизбежно следствие от факта, че [по данни на Евростат](#) 38.9% от избирателите живеят в риск от бедност или социално изключване, докато ръководителите на държавата настояват, че следват единствено правилния курс.

5. За да прелее недоверието в очакване за промени, е необходимо и нарастващо съзнание за наличието на алтернатива. Първо, инициативата за предсрочни избори е в ръцете на управляващите и второ, трябва да има съществена промяна в избирателните намерения, преди всичко спрямо двете водещи партии, без които не може да се формира ядро на мнозинство в Народното събрание.

Докато въпросът за нови парламентарни избори е хипотетичен, то съвсем реални са тенденциите в нагласите. Още от есента на 2017 г. средният дял на заявления електорат на БСП се колебае около числото – 22%, плюс-минус 2%. В мандата на сегашния парламент промяната в съотношението между двата полюса се дължи на ГЕРБ. След победата в майските избори от 2017 г., подкрепата за партията на

премиера достигна пикова стойност от 30% и от тогава се движи неотменно надолу. През последните три месеца силите са изравнени. Въпрос на месеци е ГЕРБ да започне трайно да изостава. Въпрос е също така, дали другата голяма партия ще представи пред разочарованите убедителна алтернатива, или статуквото ще се запази. Възможно е и нова сила да влезе в опразненото поле с лозунги за промяна.

6. Какви са източниците на тези тенденции? Преди всичко, поне на интуитивно ниво, избледнява вярата в обещанията на крайния икономически либерализъм, че неравенството ще допринесе за благополучието и на групите със средни и по-ниски доходи. Основанията за това обобщение са следните:

А. Помолени да вземат отношение към идеята за връщане на прогресивното подоходно облагане в следната формулировка ("Доходи до 510 лв. месечно да не се облагат, доходи до 3300 лв. да се облагат както досега с 10%; доходи до 10 хиляди лв. месечно да се облагат с 15%, а над тази сума да се облагат с 20%."), 50% я одобряват изцяло, 21% отчасти я одобряват, а само 11% я отхвърлят. 18% нямат мнение, което е обяснимо със сложността на данъчната тематика. Предполага се, че избирателите ще реагират според собствените си доходи. Затова е интересно, какъв дял от населението би плащал повече, отколкото досега? В стандартната представителна извадка са попаднали едва 0.5%, които съобщават, че поне един работещ член на домакинството получава повече от 3300 лв. месечно. Това отразява рекордното за ЕС материално разслоение в България. Но същото това разслоение прави този дял незначителна част от избирателния корпус. Само при него се наблюдава преобладаващ скептицизъм към идеята данъчното бреме да се разпредели съобразно възможността работещият да го носи. 40% не одобряват, а 40% одобряват отчасти.

Б. Доколко има тежест популярният контрааргумент, че по-голямото облагане на най-високодоходните индивиди ще ги демотивира и ще има обратен ефект спрямо общите интереси? Едва 13% от групата между 511 и 3300, чийто данък не би се променил, въпреки това не одобряват идеята. (И сред тях 50% изцяло одобряват прогресивното облагане, а 26% – отчасти).

В. Други данъчни реформи, лансирани във връзка с дебатите по бюджета за следващата година също срещат одобрение. 76% одобряват въвеждането на по-ниска ставка на ДДС за лекарства и хляб. 68% отчасти или напълно одобряват въвеждането на семейно подоходно облагане.

Г. По горните идеи се наблюдава разминаване между електоратите на управляващите партии, от една страна, и на техните представители във властта, от друга. Прогресивното подоходно облагане се одобрява от привържениците на ГЕРБ дори повече, от средния показател за страната, докато официалната програма на тази партия провъзгласява точно обратното – запазване на плоския данък. Семейното облагане се одобрява изцяло от 81% от привържениците на ГЕРБ и 87% от тези на партиите от Обединените

патриоти; пълно одобрение за диференцирането на ДДС изразяват 84% от привържениците на ГЕРБ и 80% от тези на ОП.

Д. Горните наблюдения показват, че в икономическата проблематика, за която съществува консенсус, че е приоритетна, стои голяма отворена ниша за ляв тип политика.

Коментарът е въз основа на данни от национално представително проучване, осъществено от Агенция „АФИС“ в периода – 2-7 ноември 2018 година. Интервюирани пряко „лице в лице“ в домовете им са 1010 пълнолетни български граждани.